

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 28 (1941)

Artikel: Famigli e scola : enzacons patratgs dedicati a geniturs
Autor: Livers, P.A.
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882316>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 30.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Famiglia e scola

Enzacons patratgs dedicai a geniturs

da P. A. Livers

L'intenziun dil scribent de questas lingias ei ded exprimer cuortamein en semplia e capeivla moda in pèr patratgs davart l'educaziun ed instrucziun en famiglia ed en scola.

Treis pussonzas ein destinadas per l'educaziun e l'estrucziun dil carstgaun: la famiglia, la baselgia e la scola. Pér lu, cura che quels treis factors secapeschan e lavuran harmonicamein ensemen ei in fritgeivel operar en favur della giuvenetegna segiraus. La scola e la baselgia p. ex. san buca baghegiar, sche la famiglia scarpa giu! — Ded immensa impurtonza ed influenza per l'educaziun digl affon ei naturalmein era il contuorn. Per quei eis ei indispensabel che geniturs ed educaturs hagien adina igl egl aviart en quei grau, e ch'els patratgien bein che gest il schliet contuorn ei adattaus per metter egl intern digl affon il sem della lischentadad che sviluppescha rapidamein ed ei lu inclinaus de surcrescher e cuvierer quei che buna educaziun en famiglia e scola han implantau.

In grond scribent svizzer, Jeremias Gotthelf, ha scret ils plaids: En famiglia sto entscheiver quei che duei pli tard tarlischar el mund. Senza fallir ha el raschun. La famiglia ei la cella della carstgaunadad e fuss quella dapertut sauna, regess en quella il dretg spért, lu ventireivels nus! Ins savess forsa far cheu la damonda: Tgei condizionescha pia ina buna famiglia cul dretg spért? La risposta ei fetg semplia. Il futur beinstar della famiglia, la futura ventira e cuntentientscha en quella, la buna e fritgeivla educaziun dils affons, quei tut dependa dal character, dals principis morals e socials de quels dus che fundeschan ella. Sco il pumer, aschia il fretg; ein ils geniturs de bien character, lu astgein nus era spetgar che lur descendenza possedi quei scazi. Nus savein che dal character dil carstgaun dependa per gronda part siu beinstar terrester — e perpeten; perquei geniturs ed educaturs, formei, nobilisei Vies agen character, sinaquei che Vus saveies era influenzar e formar quel de Vos affons regalai e confidai a Vus. Seigies Vus aschia ch' ils «pigns» e la juventetgna astgien mirar sin Vus cun respect e prender de Vus in exempel! Lu essas Vus ils megliers educaturs. —

Entochen 7 onns ein ils geniturs aschidedir ils sulets educaturs. Quels 6 onns ein in custeivel ed impurtont temps per l'educaziun, e gronds pedagogs, sco p. ex. Overberg pretendan aschizun ch' igl affon resti aschia sco el ei el 6avel e 7avel onn. Sche quella pretensiun corrispunda forsa era buca

adina alla realitad, sche cuntegn ella tonaton ina gronda ver Paid en sesezza. Ina remedura de grevs sbagls fatgs egl educar ed instruir ils affons en quels onns ei pli tard fetg greva. Igl ei quei gie il temps nua ch' igl affon duei vegnir educaus religiusamein, nua ch' el duei vegnir enviaus all' obedientscha, a schubradad, uorden, perinadad ed engrazieivladad. Ein quellas vertids e qualitäts buca gia dadas dals geniturs agl affon en quels onns, tgei grev pensum ha lu il scolast cun 20, 30 ni forsa plirsolars? Gest quels affons che han buca giu educaziun a casa ein quels che fan l' instrucziun e l' educaziun greva e malemperneivla en scola! E tgi ha il donn? Il solar sez, la solara sezza, l' entira classa! Tgi ei la cuolpa? Ils geniturs che han tralasciau de far lur duer, forsa mo entras nuncapientscha ni entras carezia tschocca! — In impurtont cussegl a geniturs: mussei de tschintschar clar e correct a Vos affons! Buca tschintschei «da pop» cun els, Vus levgeis ad els cheutras la scola de pli tard ed il gudogn han els sez. Con spinus eis ei per il scolast sch' el sto aunc mussar de tschintschar ad in ni l' auter ell' emprema, gie forsa aunc ella secunda classa per cuolpa dils geniturs che han adina tschintschau falliu ni nunclar cun els! Quels tals, ni talas ein lu sco in pal ella roda dil carr, in donn per la entira classa! —

Vus haveis era fatg l' observaziun ch' ils affons damondan Vus dil tut sur de tuttas caussas ch' els vesan e sentan. Buca vegni staunchels de rispunder

ad els, Vos sveglieis cheutras lur spért, musseis de patertgar e ponderar e de haver interess per las caussas. Cheu haveis Vos era caschun de cultivar il cor digl affon cun implantar en el il senn per bi ed endretg, il sentiment de compissiun per la sventura dil proxim; e lu oravontut saveis Vos tschentar en el las profundas ragischs religiusas ch' ein in ferm sustegn per pli tard e che fan el internamein ventireivels. Vos saveis gie co affons damondan sur dil «Segner», sur de Nossadunna etc., cheu ha la mumma veramein ina biala missiun, ina sontga missiun che negin sa ademplir aschi bein sco ella, pertgei a negin ei igl affon aschi attaschaus sco gest alla buna mumma. Nuot sin tiara ei aschi sublim sco carezia materna, e nuot effectuescha ton sco siu plaid ed exempel el cor digl affon! —

In' altra impurtonta obligaziun della famiglia ei igl endisar igl affon alla lavur, naturalmein mintgamai a norma della vegliadetgna e forza corporala. Fagei era far ils affons lavurs ch' els fan forsa buca bugen, sinaquei ch' els emprendien cheutras a dir «na» a sesez. Els ston lu sez dumignar igl agen caprezi che va igl emprem nuota tgunsch. Quei ston ins rabbitschar atras, pertgei la veta de pli tard ei era buca termagl e porscha buc'adina mo quei che va tgunsch ad ins de far. Tgi che damogna buca l'atgna cumadeivladad els giuvens onns, quel ha franc buca lev d' ir tras la veta. S' endisa da giuven de far Tia lavur cun plascher e lu fas Ti er' ella pli tard, ed ella mantegn Tei internamein cuntents.

Naturalmein eis ei era necessari ch'igl affon — il scolar, la scolara — vegni perschuadius dell'impurtonza e necessitad della lavur, che mo ella schendri cuntentientscha, e ch'ins educheschi el leutier cun beinvuglientscha e capientscha. Emblidei era buca de renconuscher sia lavur. Co tarlischan ils egl della buoba ni dil buob de legria cura ch' il bab ni la mumma laudan el suenter ina lavur fatga! Co ein els internamein cuntents de veser e sentir ch' ils geniturs ein era cuntents cun els, cun lur prestaziun, cun lur bien deportament, cun lur obedientscha! Teni endamen: La meritada renconuschientscha ei in impurtont mied per l'educaziun e la instrucziun, ton en famiglia sco en scola! — Ins sepertgiri denton era de surcargar gl' affon cun lavur, cunzun cun memia greva. Ins pren cheutras il tschaffen ad el ed effectuescha mo donn corporal, gie forsa schizun donn moral. Pia adina haver tiarms en quei grau e vuler mo il bien digl affon, demussond viers el seriusadad unida cun vera carezia.

Igl affon duei era far exact quei ch'el fa, mai ceder avon! Ins vegn lu a saver fastisar ch' il divertiment fa suenter in bia pli grond bein ad el; el ei semplamein pli cuntents, savend tertgar jeu hai ussa fatg mia lavur endretg. Pia mussar de prestar enzatgei exact e bein — e pér lu il divertiment. Pér cura che Vus haveis fatg Vies duer essas Vus internamein cuntents e ventireivels e pér lu gudis Vus cun cumplein plascher in lubiu divertiment. Essas Vus perschuadi de quei, sche plantei quei

spért en Vos affons e lu saveis Vos esser segirs ch'els han cun quei ina bun' arma pil futur combat en la veta. Lavura la scola era en quei grau, formond il caracter cun la medema directiva, lu havein nus contribuïu fetg bia per il futur beinstar de nos affons. Ozildi cunzun par'ei tscheu e leu de reger la tendenza de mo guder senza prestar enzatgei. Nies pensum ei quel de batter encunter quella pesta, sche nus vulein haver ina giuventetgna sauna de caracter che sa e vul prestar enzatgei e che dat consequentamein a nus la segirezia d'ina buna futura famiglia! —

Cheutier auda era igl endisar gl'affon a semplicitad e spargnusadad. Dei buc a Vos affons tut quei ch'els vesan e giavischan; era cheu mussei ad els de dir in «na» a sesez; Vos spargneis per pli tard ad els ed a Vos forsa grevas cruschs! Teni per regla: sempel, mo tschéc e schuber en tuttas causas. Mussei de spargnar endretg en caussas pintgas gia da giuven, sche Vos leis enzacu haver agid de Vos affons e sche Vos leis veser els inagada pli tard ventireivels! Era cheu vala il proverbì: Sco da giuven, aschia da vegl!

Nua che la casa paterna operescha en quei bien senn specialmein per l'educaziun, cheu anfla era il scolast in fritgeivel terren, obedeivels ed engrazieivels scolars e scolaras, als quals el vala per ina autoritad, q- v. d. els han respect della dignitad digl educatur. Dall'autoritad dil scolast dependa la disciplina en scola e da quella dependa il success in-

structiv ed educativ. Quell' autoritad davart dil scolast ei naturalmein condizionada da sia capaciad pedagogica e metodica e da siu secuntener en general, da siu exempel che seresultescha ord ses principis religius e morals. Ins astga denton buca embliadar ch' el ei era ina creatira humana; era el ha sias mendas e fa sco nus tuts enqual sbagl. Tgi ei perfetgs? Igl ei perquei l' obligaziun de conscienzius geniturs de sustener e promover l' autoritad dil scolast avon ils affons. Perquei buca critichei e dei cul «pal grond» sur ils scolasts giu en preschientscha dils affons, tonpli che quei «trer atras il tschariesch» ei forsa malfundaus! Vos fageis cheutras grondissim donn a Vos agens affons che van a scola tier els. Vos caveis cheutras orasut ad el — ed a Vos — l' autoritad, senza la quala tutta prosperitad en scola ei nunpusseivla. Manegeis Vos ch' il scolast hagi falliu en in grau ni l' auter, lu haveies la curascha de purtar ad el personalmein Vossas lamentaschuns e lu vegn ei franc ad ina entelgientscha e Vos mantenis aschia il respect de Vos affons enviers lur scolasts.

Tgei ston in summa affons emprender leu, nua che tutta glied vegn adina tratga atras il tschariesch, forsa schizun denigrada e calumniada? Esser bab, esser mumma ei sublim, mo la responsabladad ei gronda. Geniturs, seigies buca sez scandalisaders de Vos affons! Patertgei adina che Vos affons, sche gie pigns, hagian buns egls e bunas ureglias e che els capeschien pli bia che quei che Vos carteis. Ei

dat temas, caussas, sur las qualas geniturs e carschi astgan e ston forsa discuorer, mo vegn quei fatg en preschientscha d'affons, sa quei esser in stravagant malfatg! Emblidei mai ch'egls ed ureglias de Vos affons seigien fins apparats che fan in maletg de quei ch'els tschaffan si, e sch'era buca tut ei capiu, enzatgei resta adina! E quei «tec» che resta vegn lu suenter filaus vinavon el patratg, fagend a sesez mellis «tgisàs» che vegnan lu savens sli-giai e sclari da dubius camerats ni cameratas «dellas vias». Da cheu seresultescha era la strentga obligaziun de geniturs d'adina esser attents cun tgi che lur affons van. Schliats amitgs, lischadas cameratas ein savens elements che scarpan ord il cor innocent quei ch'ina buna mumma ed in bien bab han implantau e nutriu. Giudichei vusezzi surlunder! — Ei s'auda perquei alla mumma de declarar alla feglia ed al feagl la damonda sexuala. Franc negin capescha gl'affon aschi bein en sia mentalitad sco gest sia mumma; consequentamein eis ella la megliera autoritad per sclarir cun fin sentiment quei impurtont problem, naturalmein mintgamai secund vegliadetgna e svilup digl affon. Ella sa far quei digl ault niveau religius anô e vegn cheutras ad acquistar ton che ses affons patratgan e plaidan mo cun respect e reverenza de quella marvegliusa forza creativa tschentada da Diu el carstgaun ed en la natira, ed els vegnan en quei grau era buca a scandalisar affons de scola pli giuvens. Quels vegnan era a puder resister inagada pli tard als prighels dils marcaus che

carmaleschan cun tuts deletgs e plaschers, cura che els ston far sac e pac e bandunar la casa paterna. Quei ch' ina buna mumma ha implantau, quei resta sco in scazi serraus egl intern! Tarmettei mai Vies fegl senz'admoniziuns, Vossa feglia nunadvertida egl jester! Dil rest vegn era il scolast della scola superiura ni secundara a far il siu en quei grau, aschia ch' igl ei de temer nuot per il futur de tals affons, sche lur character ei bein formaus. Da lez dependa in summa tut secuntener ed agir dil carstgaun e cunquei era il beinstar final. Nus lein pia haver en scola sco suprem principi: La cultivaziun dil cor, dil character dil carstgaun. Harmonicamein cun quei ideal sto l' istruzion esser unida che duei porscher als scolars las necessarias habilitads spirtalas ch' ein nundispensablas per la veta. Aschia dein nus la megliera preparaziun alla giuventetgna sin via ora el mund. Cheutier sto surtut la famiglia porscher il maun d' agid al scolast cun sustener el en quei ideal. E quei meglier agid davart dils geniturs ei lur exempel intact ed igl implantar quellas vertids che nus havein gia menzionau avon.

Haver affons, astgar educar ed instruir tals ei ina nobla ed aulta missiun che porta gronda ventira. Per quei, geniturs ed educaturs seigies digns de Vossa clamada, emblidei mai la forza digl exempel, e Vossa devisa seigi: Lein far nies duer!